

Onderzoek

TANDHEELKUNDIGE ZORG VOOR VERPLEEGHUISBEWONERS

C. de Baat, tandarts
W. Kalk, tandarts

Een onderzoek naar de mogelijkheden

SAMENVATTING

Om tot een adequate tandheelkundige verzorging van verpleeghuisbewoners te komen is het van belang inzicht te krijgen in de huidige mogelijkheid voor deze mensen om tandheelkundige zorgverlening te verkrijgen. Hiertoe is een enquête gehouden onder de directies van alle verpleeghuizen in Nederland. Uit de resultaten van de enquête blijkt dat voor vrijwel alle verpleeghuisbewoners in Nederland de mogelijkheid bestaat, in ieder geval in tandheelkundige noodsituaties, hulp van een tandarts te verkrijgen.

DE BAAT C, KALK W. Tandheelkundige zorg voor verpleeghuisbewoners. Een onderzoek naar de mogelijkheden. Ned Tijdschr Tandheelkd 1989; 96: 367-8.

Uit de vakgroep Orale Functie-leer, afdeling Volledige Prothese en Maxillofaciale Prothetiek van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

Trefwoorden: Gerodontologie – Verpleeghuizen

Datum van acceptatie: 8 oktober 1988.

Adres: C. de Baat, Philips van Leydenlaan 25, postbus 9101, 6500 HB Nijmegen.

1. INLEIDING

De Nederlandse samenleving ondergaat een proces van sterke vergrijzing. In tabel I is het (te verwachten) verloop weergegeven van het aantal ouderen (65⁺) en hoogbejaarden (80⁺) en hun aandeel in de totale bevolking gedurende de periode 1985-2000.¹

Binnen de populatie ouderen is het juist de groep hoogbejaarde mensen die het sterkste groeit. Deze groep is een groot deel hulpbehoevend. De zeer hulpbehoevende ouderen worden meestal verzorgd of verpleegd in verpleeghuizen. Verpleeghuizen hebben tot taak het geven van geneeskundige behandeling, verpleging en verzorging aan de opgenomen patiënten onder

verantwoordelijkheid van de verpleeghuisarts. Het medisch handelen ten behoeve van de oudere patiënt dient gericht te zijn op verbetering van de kwaliteit van de laatste levensperiode. Tandheelkundige verzorging, die met eenvoudige middelen ten uitvoer wordt gebracht, kan hiertoe bijdragen.²

Om tot een adequate tandheelkundige verzorging van verpleeghuisbewoners te komen is het van belang inzicht te verkrijgen in de huidige mogelijkheid voor deze mensen om tandheelkundige zorgverlening te krijgen. Met dat doel is een enquête gehouden onder de directies van alle per 1 februari 1988 in Nederland geregistreerde verpleeghuizen.

2. MATERIAAL EN METHODE

De enquête werd in 1988 uitgevoerd door middel van een vragenlijst (tabel II) die werd toegezonden aan de directies van alle in Nederland gevestigde verpleeghuizen (n=321).^{*)} Teneinde een indruk te krijgen over de aard van het verpleeghuis werd tevens gevraagd of het een somatisch, psychogeriatrisch, gecombineerd of ander type verpleeghuis betrof. Van de 321 aangeschreven verpleeghuizen kwamen 300 voor de enquête bruikbare formulieren binnen (één verpleeghuis opgeheven, drie met een andere status, twee weigeringen en 15 non-respons), hetgeen resulteert in een antwoordpercentage van bijna 95%.

Vier aangeschreven verpleeghuizen meldden dat zij bestonden uit een somatisch en een psychogeriatrisch verpleeghuis op gescheiden lokaties. Deze verpleeghuizen zijn gerangschikt onder de gecombineerde verpleeghuizen, omdat ze, ondanks hun tweevoudige lokatie, onder één directie ressorteren. Vier instellingen bleken verpleeghuizen voor psychiatrische patiënten, vier een verpleegafdeling van een kloosterbejaardenoord en één een woonvorm voor ernstig motorisch gehandicapten met verpleeghuiskennening. Deze zes huizen zijn gerangschikt onder de groep 'overige'.

3. RESULTATEN

Vraag 1 werd door 293 (98%) verpleeghuizen positief beantwoord. Van de zeven verpleeghuizen onder relatie met een tandarts behoren vijf tot de somatische verpleeghuizen, één tot de combinatiewoningen en één tot de groep 'overige'

Tabel I. Het (te verwachten) verloop van het aantal ouderen (65⁺) en hoogbejaarden (80⁺) in Nederland en hun aandeel in de totale bevolking in de periode 1985-2000.

Jaar	65 ⁺	80 ⁺
1985	1,73 miljoen (12,0%)	376.000 (2,6%)
1990	1,9 miljoen (12,8%)	431.000 (2,9%)
1995	2,0 miljoen (13,2%)	473.000 (3,1%)
2000	2,1 miljoen (13,6%)	485.000 (3,1%)

Tabel II. Vragen en antwoordmogelijkheden.

Vraag 1	Heeft uw verpleeghuis op dit moment een relatie met één of meerdere tandartsen voor de tandheelkundige verzorging van de bewoners?
	☐ ja
	☐ nee
Vraag 2	Vindt de tandheelkundige verzorging van de bewoners (ook) plaats door een niet-tandarts, bijvoorbeeld een tandtechnicus?
	☐ ja, door een .....
	☐ nee

*) Een lijst van alle in Nederland geregistreerde verpleeghuizen werd verstrekt door de Stichting Informatiecentrum voor de Gezondheidszorg (SIG) te Utrecht.

Tabel III. De verpleeghuizen die aan de enquête deelnamen, verdeeld over de diverse soorten en het al dan niet bestaan van een relatie met een tandarts.

Soorten verpleeghuizen	Met tandarts	Zonder tandarts	Totaal
Somatische	89	5	94
Psychogeriatrische	60	0	60
Combinatie	136	1	137
Overige	8	1	9
Totaal	293	7	300

(tabel III). Vraag 2 kreeg 19 keer (6%) een positief antwoord. Hierbij werden 14 tandtechnici, twee tandprotheticci, twee mondhygiënisten en één tandartsassistentente genoemd.

4. DISCUSSIE EN CONCLUSIE

Aangenomen mag worden dat alle verpleeghuizen in Nederland in deze enquête zijn betrokken.

Op de belangrijkste vraag van de enquête, vraag 1, werd in 98% van de gevallen positief geantwoord. Indien alle non-respondenten (15) en weigeraars (2) deze vraag ontkennend zouden moeten beantwoorden, zou het percentage dalen van 98 naar 92. De invloed van de niet-deelnemers op de resultaten van deze enquête kan dus als zeer gering worden beschouwd.

Dat 98% van de aan de enquête deelnemende verpleeghuizen beschikt over een relatie met één of meer tandartsen lijkt een verrassend hoog cijfer. De vraagstelling was er echter duidelijk op gericht een positief antwoord te krijgen zelfs als de relatie met de tandarts slechts bestond uit een mogelijkheid tot hulpverlening in geval van

acute situaties. Dat dit door de geënquêteerden goed is aangevoeld, blijkt uit vele toevoegingen op het positieve antwoord in de trant van 'niet geformaliseerd' of 'slechts in geval van pijnklachten'. Op grond van de resultaten van deze enquête kan slechts worden geconcludeerd dat in bijna alle verpleeghuizen in Nederland de mogelijkheid bestaat tandheelkundige hulp voor de bewoners te verkrijgen.

Tandheelkundige behandeling van verpleeghuisbewoners door niet-tandartsen vindt slechts in 6% van de verpleeghuizen plaats. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het antwoord op deze vraag is gebaseerd op de waarneming of de kennis van de verpleeghuisdirecties. Vermoedelijk komt het ook wel voor dat tandtechnici of tandprotheticci via bemiddeling van familieleden of kennissen van de bewoners worden ingeschakeld. Een relatie met tandtechnici of tandprotheticci voor de behandeling van verpleeghuisbewoners is bekend bij ruim 5% van de verpleeghuisdirecties. In één geval werd gemeld dat een tandarts-assistente op een verpleegafdeling zorgde voor mondreiniging van de patiënten met behulp van een 'air-flow'. Eén van de twee genoemde mondhygiënisten was werkzaam in de woonvorm voor ernstig motorisch gehandicapt met verpleeghuiserkenning en de andere in een psychiatrisch verpleeghuis.

SUMMARY

DENTAL SERVICE FOR NURSING HOME RESIDENTS IN THE NETHERLANDS. AN INQUIRY INTO ACCESS

Key word: Geriatric dentistry – Nursing homes

An inquiry was carried out among the management of all nursing homes in the Netherlands in order to determine their residents' access to dental service. Results showed an availability of dental care by a dentist for nearly all nursing home residents, at least in case of dental emergency.

LITERATUUR

¹CBS. Statistisch Zakboek 1987. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1987.

²DE BAAT C, SNIJDER M. Gedachten over en ervaringen met tandheelkundige behandeling van bejaarde verpleeghuisbewoners. Ned Tijdschr Tandheelkd 1982; 89: 537-42.